

Ks. Peter Gallacher

Przestrzeń liturgiczna.

Przemyślenia w związku z odpowiedziami na ankietę przesłaną sekretarzom Komisji Liturgicznych i porównanie z Ogólnym wprowadzeniem do Mszału rzymskiego 2000

Jest marzec, drugi tydzień Wielkiego postu, wtorek – żeby być dokładnym. Tekst o przestrzeni liturgicznej powinien znaleźć się koniec tego miesiąca w posiadaniu Petera D'Haese. W listopadzie ubiegłego roku, po naszym spotkaniu w Budapeszcie wydawało się, że rozciąga się przed nami nieskończony czas. Dlatego opracowanie myśli różnych narodów w związku z ankietą nie było nagłym zadaniem.

Jestem proboszczem dużej parafii miejskiej, sekretarzem Szkockiej Komisji Liturgicznej, doradcą ICEL, rzecznikiem archidiecezji Glasgow, członkiem Diecezjalnej Rady Finansowej, jak również niedawno mianowanym dziekanem („Vicare Forane”) w tej części Glasgow. Przy moich zadaniach wolny czas jest zawsze kosztowny. I prawie bym zapomniał, że nasz nowy arcybiskup mianował mnie przewodniczącym nowego gremium: „Ecclesiastical Buildings Advisory Group” (Punkt doradczy dla budowli kościelnych). Zbiera się ono przy udziale dwóch liturgistów, dwóch architektów, przedstawiciela sztuki, dwóch członków zarządu nieruchomościami naszej diecezji i czasem nawet naszego arcybiskupa. Spotkaliśmy się wczoraj po południu, aby odwiedzić jedną z najstarszych i najcenniejszych naszych budowli, a mianowicie kościół Pasjonistów w Glasgow.

Obok tych prac piętrzy się cały stos innych zadań. Krótko, jest u mnie tak, jak u wszystkich na tej sali, a może jestem mniej obciążony w porównaniu z innymi, gdyż troszcę się tylko o jedną parafię i mam dwóch księży współpracowników.

Co jest dziś moim zadaniem? Powiedziałbym, w pierwszej linii uczynić to przedpołudnie ciekawym dla nas wszystkich. Tym bardziej jestem tego świadom, że w tym czasie, kiedy przygotowuję ten wykład, w niedzielę 22 czerwca odbędzie się nasz wyjazd na zachodnie Węgry i do Pannonhalma. Co znowu może mieć fatalne skutki, bo zbliżający się dzień pracy wydaje się bardzo męczący. Na zewnątrz będzie piękna pogoda, a myśmy zakosztowali już urlopu i odprężenia. Miejmy nadzieję, że dzięki wczorajszym przeżyciom tym bardziej wniesiemy coś do dzisiejszej dyskusji. Obojętnie, jaka jest atmosfera, przechodzimy do tematu: Przestrzeń liturgiczna.

Przedstawimy ten temat następująco:

1. Mój przyczynek do tematu
2. Okazja do dalszych przemyśleń i pogłębienia tematu w grupach językowych
3. Odpowiedzi na pytania, co miejmy nadzieję ubogaci temat główny
4. Feedback na plenum

Omówię ten temat w następujący sposób:

Synteza nadesłanych odpowiedzi ze spojrzeniem na tendencje wspólne.

Porównanie wydanego niedawno Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego z wydaniem z roku 1970.

Uwagi do ciągle – według mnie – jeszcze istniejącej różnicy między zarządzeniami a praktyką w naszych parafiach

Wreszcie wprowadzenie do pytań, nad którymi będziemy zastanawiać się w grupach.

Odpowiedzi

Zanim przyjrzymy się im dokładnie, uwaga do odpowiedzi na ankietę. Należy żałować dwóch spraw:

A. Liczby krajów, które odpowiedziały na ankietę. Nadeszło tylko 13 odpowiedzi. Trudno wiedzieć naprzód, czy w Manreza będą obecni jeszcze inni członkowie. Miejmy nadzieję, że to, nad czym tutaj pracujemy, jest rzeczywistością w krajach europejskich i że odpowiada to doświadczeniom Kościołów lokalnych.

B. Natury pytań, które my, jako zarząd, przedłożyliśmy. Już przy pierwszym czytaniu nadesłanych odpowiedzi stało się widoczne, że pytania nie wywołały wielkiej różnicy poglądów albo były raczej za łatwe. Pytanie o ustawienie ołtarza powinno by wywołać różne reakcje. Tego jednak nie było. Być może temat przestrzeni liturgicznej należy jednak do tych, gdzie ścierają się różne poglądy. Miejmy nadzieję, że w ciągu tego przedpołudnia będzie miała miejsce żywa wymiana zdań.

Jeszcze raz pytania, tak, jak zostały one zadane:

Przestrzeń liturgiczna

1. Jaki jest główny błąd w ukształtowaniu pomieszczeń sakralnych, które w waszym kraju od reformy Soboru Watykańskiego II zostały zrealizowane?

2. Czy dyskutuje się u was na temat orientowania modlitwy liturgicznej (celebracja twarzą do ludu)?

3. Czy istnieje u was współpraca między architektami a liturgistami?

Opinia: Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego

Streściłem te odpowiedzi, jak tylko było można, i umieściłem je w kolumnach, aby jasno ukazać podobieństwa różnych punktów.

Jak zawsze, kiedy różne osoby odpowiadają na te same pytania, to czynią to na różne sposoby. Stąd może powstać zamiar, aby przytoczyć inny pogląd albo może dojść do nieporozumień. Jakby nie było, nie jest to tragedia. Uczestniczymy w braterskiej wymianie zdań, a nie jesteśmy na egzaminie z teologii.

Skoro macie dla mnie dość cierpliwości, przyjrzymy się teraz streszczonym odpowiedziom. Nie są one podane w jakiejś określonej kolejności.

Kraj	Główne trudności	Umieszczenie ołtarza	Współpraca liturgiści-architekci
1. Litwa	- za szybko rozporządzono starymi urządzeniami; - nowoczesne budowle nie zawsze wyrażają sakralny charakter pomieszczenia	- nie ma problemu	- w wielu diecezjach istnieją komisje złożone z liturgistów i architektów

Kraj	Główne trudności	Umieszczenie ołtarza	Współpraca liturgiści-architekci
2. Austria	<ul style="list-style-type: none"> - radykalne wyprzątnięcie; - niewystarczająca albo brak dyskusji; - wzrastająca tendencja wypełnienia przestrzeni kościelnej; - powstawanie nowych „wielkich” ołtarzy (z nastawą) 	<ul style="list-style-type: none"> - ołtarze twarzą do ludu; - w niektórych miejscach używa się jeszcze ołtarza z nastawą 	<ul style="list-style-type: none"> - istnieje oficjalna współpraca, ale jej funkcjonowanie jest różne
3. Węgry	<ul style="list-style-type: none"> - ciągle jeszcze przenośne ołtarze; - przestrzeń jest przez to ograniczona 	<ul style="list-style-type: none"> - nie dyskutuje się wiele 	-----
4. Niemcy	<ul style="list-style-type: none"> - postępy, ale prowizoryczny charakter niektórych urzędzeń stał się czymś stałym; - pomieszczenie jest za wąskie; - planowanie i wyposażenie skierowane wyłącznie na Mszę; - brak zainteresowania chrzcielnicą 	<ul style="list-style-type: none"> - pytanie to wyplęło znowu niedawno; - nie ma przypadków umieszczenia ołtarza „tyłem” do ludu 	<ul style="list-style-type: none"> - liturgiści są w komisjach ds. architektury, ale nie ma gremium, gdzie pracują razem
5. Polska	<ul style="list-style-type: none"> - mnożenie liczby krzyży, figur i obrazów maryjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - ludzie przyzwyczaili się do tego; - są miejsca pielgrzymkowe, gdzie używa się jeszcze ołtarza z nastawą, to przypadki rzadkie 	<ul style="list-style-type: none"> - oficjalnie istnieje współpraca, ale w praktyce architekci nie rozumieją zasad przestrzeni liturgicznej
6. Włochy	<ul style="list-style-type: none"> - natura reformy była często „spontaniczna” 	<ul style="list-style-type: none"> - nie dyskutuje się, jedynie niedawno ukazała się publikacja – tłumaczenie z języka obcego 	<ul style="list-style-type: none"> - istnieje bardzo trudna współpraca między liturgistami a architektami; - często nie rozumieją się nawzajem i nie szanują
Kraj	Główne trudności	Umieszczenie ołta-	Współpraca litur-

		rza	giści-architekci
7. Irlandia	<ul style="list-style-type: none"> - zmiany ograniczają się tylko do prezbiterium i to w „skromnym” stopniu; - miejsce przewodniczenia w gdzieniegdzie jedynie okazją do siedzenia, a nie do przewodniczenia 	- nie ma problemu	<ul style="list-style-type: none"> - architekci i litur-giści często współpracują ściśle; - architekci znają normy liturgiczne
8. Anglia i Walia	<ul style="list-style-type: none"> - pierwsze zmiany: nowe miejsca dla ołtarzy; - tendencja do używania prezbiterium jako sceny 	- nie ma problemu	<ul style="list-style-type: none"> - pierwsze kroki zostały uczynione; - reguły liturgiczne są wyzwaniem dla architektów; - zbyt często brak architekta
9. Szkocja	<ul style="list-style-type: none"> - za często poprzednie wyposażenie jest jeszcze zachowane, nowe wyposażenie wchodzi w życie 	- w rzeczywistości nie jest to problem	<ul style="list-style-type: none"> - ogólna współpraca przy wszystkich nowych budowlach; - nie ma komisji ds. architektury
10. Katalonia	<ul style="list-style-type: none"> - trudność w znalezieniu odpowiedniego urządzenia, zwłaszcza starych kościołów 	- nie wywołało dyskusji	- w prawie każdej diecezji istnieją takie struktury, ale nie zawsze funkcjonują one dobrze
11. Portugalia	<ul style="list-style-type: none"> - prowizoryczny charakter wyposażenia, które ciągle trwa ... 	- w Portugalii nie ma tego problemu	<ul style="list-style-type: none"> - istnieją zarówno trudności jak i dobra współpraca; - wydano normy dotyczące liturgicznych budowli; - książka ta jest w stałym użytku i ma dobry wpływ
Kraj	Główne trudności	Umieszczenie ołtarza	Współpraca litur-giści-architekci

12. Francja	<ul style="list-style-type: none"> - należy podkreślać pozytyw w obrębie przestrzeni liturgicznej, np. odpowiadające rytuałowi udzielania chrztu z przepisnymi zmianami miejsca; - czy to jest „błąd” działać zbyt szybko przy przedstawianiu ołtarzy? np. nieestetyczna prowizorka zostaje czymś stałym; - ołtarze są zbyt duże, aby się poruszać w prezbiterium. Te błędy doprowadziły do lepszego zrozumienia zachowań liturgicznych i zmian przestrzennych, zob. dołączone publikacje 	<ul style="list-style-type: none"> - dla wiernych to nie jest problem; - specjaliści zareagowali na ostatnio wydane pismo 	<ul style="list-style-type: none"> - pytanie to we Francji mało kompleksowe, 87% katedr i 80% kościołów parafialnych jest własnością państwa, stąd wielka liczba „partnerów”, z którymi trzeba się kontaktować przy każdym remoncie czy zmianie przestrzennej
13. Flandria (część Belgii mówiąca po flamandzku)	<ul style="list-style-type: none"> - W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych rozwinął się intensywny odpowiadający Vaticanum II program budowlany. Ołtarz z nastawą nie jest już używany, prezbiterium rozszerzone z ołtarzem twarzą do ludu. Dzięki zmniejszonej odległości między przewodniczącym a wspólnotą lepsze uczestnictwo. Wraz ze zmniejszającą się liczbą wiernych ołtarz został umieszczony na skrzyżowaniu nawy i transeptu. Wierni gromadzą się po trzech stronach ołtarza albo w kręgu. Przez to znalazło się miejsce w prezbiterium dla chóru i śpiewaków. Niektóre kościoły posiadają kaplice na Mszę w tygodniu. W tych kaplicach, które są łatwe do ogrzania, odbywają się chrzty, śluby i pogrzeby. - W niektórych przypadkach umieszczono ołtarz na linii przecinającej kształt krzyża lub rzadziej elipsy, gdzie ołtarz i ambona stają się głównymi elementami. Ta dwuogniskowość „stół słowa – stół chleba” odpowiada wierze przeżywanej przez wspólnotę. Również chrzcielnica mogłaby być umieszczona bardziej w centrum. Okazały, bogato udekorowany ołtarz, co ma często miejsce, szkodzi teologii Vaticanum II, według której Chrystus jest obecny również w swoim słowie. - Podobnie jak ważna jest przestrzeń liturgiczna, tak ważny jest sposób jej „zagospodarowania” i poruszania się w niej. Wbrew zaleceniom OWMR wydaje się, że wielu celebransów pozostaje za ołtarzem przez cały czas trwania Mszy – siada się tylko na oba czytania ... 		

	<p>Ps. Znam parafię, gdzie przez wiele lat po ustawieniu miejsca przewodniczenia celebrans nie widział potrzeby, aby tam zasiąść. - Często ambona nie służy głoszenie słowa Bożego, ale używana jest przez wszystkich i do wszystkiego, bo na niej jest mikrofon.</p>
--	---

Reasumując:

1. Prowizoryczny charakter pierwotnych przekształceń. Budowle są często powodem problemów z przestrzenią.
2. Nie jest to właściwie problemem – w niektórych kręgach mimo wszystko dyskutowanym – w związku z artykułem kard. Ratzingera.
3. Istnieją gremia, jak również całkiem dobre płaszczyzny współpracy, jednak często brak efektów w praktyce.

Institutio Generalis Missalis Romani 2000 (dalej: OWMR 2000) – *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego 1970* (dalej: OWMR 1970)

Ołtarz

Żądając jednego stałego ołtarza w każdym kościele, OWMR 2000 jest bardziej kategoryczne niż OWMR 1970.

Numer 298 mówi, że w każdym kościele „powinien być” jeden stały ołtarz. OWMR 1970 wskazuje jedynie, że ołtarz może być stały lub przenośny.

Oba *Wprowadzenia* są zgodne: „Z zasady winien to być ołtarz stały i poświęcony” (OWMR 2000, nr 198), ołtarz główny „powinien być zwykle stały i poświęcony” (OWMR 1970, nr 262).

Mógłby ktoś – odnośnie do wyposażenia ołtarza – uznać za zamierzony niuans stwierdzenie, że w każdym kościele „z zasady winien być” stały ołtarz, natomiast OWMR 1970 zostawiało wybór otwarty. Jeśli tak, można by mówić o postępie.

Odnośnie do ustawienia ołtarza OWMR 2000 określa: „Ołtarz winien być zbudowany w oddaleniu od ściany, aby łatwo można było obchodzić go dookoła i celebrować przy nim w stronę ludu” (nr 299).

Czy zmianie liczby pojedynczej „celebrans” (OWMR 1970) na dzisiejszą liczbę mnogą należy przypisać jakieś znaczenie?

Ale właściwie nie jest to żadna wskazówka do ewentualnej możliwości przywrócenia sprawowania Mszy tyłem do ludu.

Jest również prawdą, że przemyślenia odnośnie do dopuszczalnej liczby ołtarzy w kościele rozwinęły się harmonijnie. Termin „ołtarz boczny” był w OWMR 1970 ciągle jeszcze w użyciu. Numer 267 określał: „Liczba innych ołtarzy powinna być niewielka, a w nowych kościołach należy je umieszczać w kaplicach oddzielonych w jakiś sposób od nawy kościoła”.

OWMR 2000 nie używa już tego terminu, wspomina jedynie o wielu ołtarzach, jeśli w jakimś starym kościele trzeba ustawić nowy ołtarz.

OWMR nr 303: „W nowo budowanych kościołach winien być wzniesiony tylko jeden ołtarz, który w zgromadzeniu wiernych będzie oznaczał jednego Chrystusa i jedną Eucharystię Kościoła. Gdy zaś w kościołach już istniejących dawny ołtarz jest tak ustawiony, że utrudnia uczestnictwo wiernych a nie może być przeniesiony bez naruszenia wartości dzieła sztuki, należy zbudować inny ołtarz stały, artystycznie

wykonany i poświęcić go zgodnie z Pontyfikałem. Przy tym tylko ołtarzu należy odłączyć sprawować święte obrzędy. Aby zaś uwaga wiernych nie odrywała się od nowego ołtarza, dawny ołtarz nie powinien być specjalnie przyozdabiany”.

OWMR 2000 podaje interesującą wytyczną odnośnie do dekoracji kwiatami (nr 305). Winna ona być umiarkowana i obok ołtarza, a nie na nim. Ozdabianie ołtarza kwiatami nie było wymienione w OWMR 1970.

W obu wydaniach *Wprowadzenia* jest mowa o krzyżu na ołtarzu albo w pobliżu niego. OWMR 2000 dodaje jednak, że musi on być „z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego” (nr 308). Jest to niedawny dodatek. OWMR 1970 wskazywało jedynie: „Na ołtarzu lub obok niego należy umieścić krzyż dobrze widoczny dla zgromadzenia wiernych” (nr 270). List okólny Kongregacji ds. Kultu Bożego o przygotowaniu i obchodzie świąt paschalnych (1988 r.) poleca używanie krzyża o odpowiedniej wielkości i pięknie, nie wspomina jednak o konieczności wizerunku Chrystusa ukrzyżowanego.

Ambona

Zasady odnośnie do ambony są mniej lub bardziej podobne w obu wydaniach *Wprowadzenia*. Znaczenie, jakie przypisuje się ambonie, odpowiada godności słowa Bożego. Dlatego ambona musi stać w odpowiednim miejscu i być stałym elementem. Należy zapewnić, aby czytający byli przez wszystkich dobrze widziani i słyszani. Mała różnica między OWMR 1970 i OWMR 2000 polega na tym, że nie dodano uwagi, aby komentator, kantor i kierownik chóru nie spełniali swych funkcji na ambonie. Zastąpiono to wyjaśnieniem: „Godność ambony wymaga, aby wstępował na nią tylko sługa słowa” (nr 309).

OWMR 2000 wyjaśnia, że podobnie jak inne elementy wyposażenia, tak: „Przed oddaniem do użytku liturgicznego nowej ambony należy ją pobłogosławić zgodnie z obrzędem zamieszczonym w Rytuale Rzymskim” (nr 309).

Miejsce przewodniczenia

Ciekawe jest to, że OWMR 2000 umieszcza ten punkt po omówieniu ambony (w OWMR 1970 było odwrotnie). Pochodzi to prawdopodobnie stąd, że chce się podkreślić rangę ambony jako jednego z głównych elementów wyposażenia kościoła. Według obu *Wprowadzeń* krzesło przewodniczącego dobrze jest umieścić za ołtarzem. „Najodpowiedniejsze dla niego miejsce będzie u szczytu prezbiterium, zwrócone w stronę ludu”, chyba że byłoby to niemożliwe ze względu na umieszczenie tabernakulum „na środku za ołtarzem” (OWMR 2000, nr 310). Dodatkowe wskazania (nowe w stosunku do wydania z 1970) domagają się dodatkowych siedzeń dla koncelebransów i innych księży, którzy nie koncelebrują, a są ubrani w strój chórowy.

Siedzenie dla diakona należy ustawić w pobliżu krzesła celebransa.

Dokument podkreśla również konieczność jasnego odróżnienia miejsc dla duchowieństwa od miejsc dla pełniących funkcje liturgiczne.

Miejsca dla wiernych

OWMR 2000 nr 311 wskazuje, że miejsca dla wiernych powinny być tak urządzone, aby umożliwiały żywe uczestnictwo w liturgii. Pojęcie „uczestnictwo” pochodzi z

koncepcji, która podkreśla mocno to, co widzialne i duchowe. Wskazania te zgadzają się w istocie ze wskazaniami OWMR 1970.

Miejsce zespołu śpiewaczego i instrumentów muzycznych

Numer 312 podkreśla, że chór jest rzeczywiście znaczącą częścią zgromadzonej wspólnoty. Powtarza właściwie wskazania OWMR 1970 w tym względzie.

Można zapytać, dlaczego nowe *Wprowadzenie* nie mówi o miejscu pełnienia funkcji przez kantora lub animatora muzycznego. Doświadczenie pokazuje, że wiele parafii posiada kantora. Chóry kościelne stają się coraz rzadsze. Zdarza się często, że kantorzy swoją funkcję sprawują z ambony. W tym przypadku potrzebna by była specjalna dyrektywa.

Numer 313 odnosi to samo do instrumentów muzycznych. Miejsce specjalne mają według dokumentu organy. W związku z coraz częstszym używaniem innych instrumentów w liturgii byłyby konieczne i w tej sprawie praktyczne wskazania.

Miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu

Wskazania zawarte w OWMR 2000 nr 314 są bardziej dokładne niż w poprzednich numerach. W porównaniu z OWMR 1970 nastąpiła tu większa gotowość do kompromisu. Tam pierwsze zdanie brzmiało: „Bardzo się zaleca, aby miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu znajdowało się w kaplicy odpowiedniej do prywatnej adoracji i modlitwy wiernych” (nr 276). OWMR 2000 zaleca, aby wyodrębnić część kościoła, która jest odpowiednio widoczna, godna i przyozdobiona oraz sprzyjająca modlitwie (por. nr 314).

Nr 315 wymienia dokładniej te odpowiednie miejsca do przechowywania Najświętszego Sakramentu. Nie powinna ona być przechowywana na ołtarzu, na którym sprawuje się Mszę, „z uwagi na znak”.

Biskup diecezjalny ma prawo wyboru miejsca przechowywania:

„a. w prezbiterium, poza ołtarzem, przy którym sprawuje się Mszę świętą, w formie i miejscu bardziej odpowiednim, nie wykluczając dawnego ołtarza, którego nie używa się już do celebracji,

b. w jakiejś kaplicy, organicznie związanej z kościołem, nadającej się do prywatnej adoracji i modlitwy wiernych oraz dla nich widocznej”.

Obie możliwości są równoważne. Według mnie otwierają drogę do domagania się innego miejsca umieszczenia tabernakulum, nawet wtedy, gdy znajduje się ono w specjalnie przygotowanej lub odpowiednio dopasowanej kaplicy.

Uważam, że mamy tu kolejny przykład, gdzie bieg koła został odwrócony. Organiczny rozwój postępującego rozumienia obecności Chrystusa w liturgii zatrzymano.

Czytelnicy w swych listach do naszych religijnych czasopism regularnie domagają się znowu wystawienia Najświętszego Sakramentu, a dla tabernakulum miejsca w centrum prezbiterium (rzeczywiście w tym tygodniu przygotowując ten wykład znalazłem dwa takie listy w najnowszym wydaniu „The Universe” – katolicki tygodnik w Wielkiej Brytanii).

Jedną z największych przeszkód polega prawdopodobnie na tym, że w OWMR 2000 niektóre problemy przestrzeni liturgicznej zostały poruszone tylko w związku ze

sprawowaniem Mszy. W związku z ukształtowaniem przestrzeni liturgicznej pytanie o miejsce chrzcielnicy zyskało na ważności.

Uogólniając pierwsza faza w zmianie miejsca chrzcielnicy polegała na tym, aby to miejsce uczynić możliwie dobrze widocznym. Znaczyło to przeniesienie chrzcielnicy z oddzielonej od kościoła bocznej kaplicy do prezbiterium, czasem na ołtarz albo przed niego. Zdarzało się, że umieszczano ją także na miejscu wcześniejszej starej ambony, której elementy wykorzystano do budowy dzisiejszej ambony.

Wnikając w to zagadnienie, spotykamy potrójny problem:

- Po pierwsze, nie zawsze staranie o dobrą widoczność chrzcielnicy zostało ukoronowane powodzeniem, przede wszystkim, gdy chrzcielnica była umieszczana z przodu kościoła na poziomie posadzki. Kiedy zgromadziła się większa liczba uczestników chrztu albo kiedy chrzest odbywał się w czasie Mszy, chrzcielnica nie była w ogóle widoczna.

- Po drugie, problemy mogą zaistnieć także wtedy, jeśli chrzcielnica znajduje się na wysokości prezbiterium. Wydaje się wtedy dodatkowym elementem, który burzy harmonijną równowagę między głównymi elementami: ołtarz, ambona i miejsce przewodniczenia. Pracowałem osobiście w kościele, w którym chrzcielnica znajdowała się bezpośrednio za miejscem przewodniczenia.

- Po trzecie, powstaje problem, gdyż w uczestnictwie wiernych w liturgii chodzi o coś więcej niż tylko o dobrą widoczność. Nie sprzyja ona sama z siebie automatycznie czynnemu uczestnictwu w liturgii. Prowadzi to bardziej do oglądania i śledzenia akcji liturgicznej.

Warunek optymalnego umieszczenia chrzcielnicy stwarza możliwość gromadzenia się wokół niej wiernych jako wspólnota, jako Ciało Chrystusa i jako obecność Kościoła w swojej Głowie i członkach, i to niezależnie od dobrej widoczności.

Doprowadziło to do wskazań, aby 33% powierzchni kościoła zarezerwować na miejsce do udzielania chrztu.

Poruszam ten problem razem z innymi punktami, gdyż istnieje niebezpieczeństwo, że przy omawianiu realizowanych zmian nie zawsze brana jest pod uwagę całość. Szczególnie chodzi tu o zastanowienie się nad miejscem chrztu.

(Jeszcze jedno osobiste doświadczenie: Natknąłem się na troskliwie opracowany i oszczędny projekt przebudowy, w którym chrzcielnica była czymś całkowicie nieznanym, prowizorycznym i ruchomym – umieszczono ją na kółkach!! Te przedłożone plany nie pozwalają w żadnym wypadku na zamknięcie tego problemu.)

Po tym wszystkim można wyciągnąć wniosek końcowy: 13 nadesłanych odpowiedzi, w związku z naszym spotkaniem, daje całkiem podobny obraz. Omówione przez nas punkty OWMR 2000, mogą wywołać chyba żywą dyskusję.

Przygotowałem parę pytań na nasze grupy dyskusyjne. Jeśli one wam coś dają, zróbcie z nich, proszę, użytek. Podobnie, jeśli powstały jeszcze inne problemy.

A jeśli chcielibyście wykorzystać to czyste górskie powietrze, przeprowadźmy naszą dyskusję na wolnym powietrzu.

Pytania

1. Czy w Waszym kraju architektura liturgiczna odpowiada ogólnie zasadom podanym przez OWMR? Czy są obszary znaczących różnic?

2. Czy była reakcja Waszej Konferencji Biskupów na zapytania dotyczące OWMR odnośnie do pomieszczeń sakralnych?

3. Czy panuje w Waszym kraju zgoda co do miejsca umieszczania tabernakulum, albo prowadzi to dziś do napięć?

4. Miejsce chrztu

Czy w naszych krajach istnieją na ten temat dyskusje i innowacje?

Czy posiadamy większą liczbę kościołów z chrzcielnicami, które umożliwiałyby polecany przez Kościół chrzest przez zanurzenie?

5. Czy po naszej prezentacji i dyskusji wyniknęły nowe problemy na dzisiejszy temat?

(Tłum. ks. Jerzy Paliński)